

them completely. The Ängsö murals are among the most artistic and, from the aspect of art history, most valuable medieval murals in Sweden, and are of fundamental importance for the knowledge of the fourteenth century art of the country. They are, unfortunately, somewhat damaged.

Most of the paintings in the vaults illustrate scenes from the Bible. There is, for example, a series of scenes depicting the childhood of Christ. On the north wall of the nave are some of Christ's miracles. The Passion of Christ occupies a central situation, with a large Crucifixion scene in the central vault. The Trinity is depicted in the chancel vault above the high altar, and the Last Judgement in the west cell of the same vault. There are also some scenes from the Old Testament: the Creation, Cain and Abel, and others. Among the saints are St. George, St. Martin and, on the north wall above the entrance to the vestry, a series of mendicant friar saints, including St. Francis, one of the oldest pictures of this saint in Sweden.

A preliminary scrutiny has shown that at least two artists, of different temperaments, executed the paintings. The principal artist was a very skilful draughtsman, while his co-worker painted figures in a more primitive style.

It is the author's intention, after the work of conservation has been completed and the paintings can be studied in detail, to make a comprehensive report on the very interesting iconography of the paintings and to place them in their continental context.

Translated by Albert Read

Om medeltida vävnader med blandat material

I *Fornvännen* 1969/3 har antikvarien Anne Marie Franzén (1) skrivit en artikel »Angående dateringen av en broderad dyna från Stånga kyrka. Gotland.» Botten tyget i dynan är ett blandtyg med lingarn på det ena hållet (sannolikt varp) och på andra hållet bomullsgarn (inslag?). Antikvarie Franzén beskriver två liknande vävnader, vilka kan dateras till 1100-talet, den ena från Ärkebiskopliga museet i Utrecht och den andra från textiltforskaren Sigrid Müller i München. Antikvarie Franzén efterlyser nu namnet på dessa vävnader.

I *Recueil de documents relatifs à l'histoire de l'industrie drapière en Flandre* (2) relaterar Espinas och Pirenne en föreskrift från Brügge år 1284 angående bomull. Den lyder (2a): »So wie die cotoen wille doen slaen in ene stripe, hie mach tote 6 draden in doen slaen». I en annan föreskrift från Aire sur la Lys (2b)

¹ Anne Marie Franzén. Angående dateringen av en broderad dyna från Stånga kyrka, Gotland. *Fornvännen* 1969/3.

² G. Espinas och H. Pirenne. *Recueil de documents relatifs à l'histoire de l'industrie drapière en Flandre. Bruxelles, Commission R. d'Histoire Publ. Sér 1.*

a) Vol. 37: 1. Bruxelles 1906. Sid 420.

b) Vol. 37: 1. Bruxelles 1906. Sid. 18.

c) Vol. 37: 2. Bruxelles 1909. Sid. 589.

från 1358 eller 1359 heter det: »Item, que tout filé de coton, li fillés gardés et oint, soient vendu devant le Cop.» I dessa exempel är det fråga om bomull som material.

Vad vävnaderna beträffar finner man bland de blandade vävnaderna sådana som har lin i varpen medan inslaget i vissa fall utgöres av ull, i andra fall av bomull. Ett sådant vävslag, känt från medeltiden, är tiretaine eller tiereteine. I ett dokument från Gand (2c) från 1350–51 nämnes tiereteine med ull till skillnad från tiereteine med bomull: »...van wullinen tiereteinen...van vlockinnen tiereteinen...» Vlocke, vlockinnen (franska: flocon, floconneux) betyder i allmänhet tofs, tapp, något mjukt, flockigt, »ulligt» (utan att bestå av ull), och torde här betyda bomull i motsats till wullinen, ull. Espinas (3) säger att vävnader med invävd bomull troligen fick »un aspect floconneux» och Savary (4a) omtalar att bomull tillsattes i en väv för att göra den mjukare, behagligare och varmare.

Vävnader med namnet futaines skulle enligt föreskrift vara tillverkade uteslutande av bomull, och såväl varp som inslag skulle således utgöras av detta material (4b). Emellertid förekom det att futaine vävdes med inslag av bomull och med varp av lin eller hampa, men detta blev förbjudet. En fabrik för tillverkning av futaine inrättades i Lyon så sent som omkring 1580. Vid denna fabrik anställdes vävare från Milano och Piemonte, där futaine tillverkats sedan gammalt. Tydligt är namnet futaine en förfranskning av ordet fustan.

Elsa Bauer

Osmundgruppen. Presentation av en tvärvetenskaplig samarbetsgrupp

I januari 1970 utgick efter kortvarigt förarbete en inbjudan till några humanister och tekniker att satsa tid och kunskaper på medverkan i ett grupparbete som bedömdes kräva specialkunskaper i ett flertal discipliner. Temat för arbetet angavs vara *osmundsjärnet* och motivering och syfte formulerades sålunda:

»Mycket har skrivits om osmundsjärnet, som under medeltiden varit en betydelsefull svensk handelsvara både inom landet och för export. Men en allmänt godtagen lösning på problemen kring dess tekniska innebörd och dess härkomst

³ G. Espinas. *La draperie dans la Flandre française au moyen âge*. 2 vol. Paris 1923. Del 2. Sid. 246.

⁴ J. Savary sieur des Bruslons. *Dictionnaire Universel de Commerce*. 3 vol. Amsterdam 1726–1732.

a) Vol. 1. Amsterdam 1726. Spalt 1531.

b) Vol. 2. Amsterdam 1726. Spalt 193–194.